

การศึกษาการบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

A STUDY THE ADMINISTRATION OF SANGHA IN PRAKHORNCHAI

DISTRICT BURIRAM PROVINCE

พระสุเชษฐ์ จันทมโม (สอาดเอี่ยม)^๑

บทคัดย่อ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์และเพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

ผลการศึกษาพบว่า

การบริหารคณะสงฆ์ในระยะเริ่มแรก เป็นการปกครองในรูปแบบที่ขึ้นตรงต่อพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์ทรงดำเนินการบริหารและการปกครองและให้การศึกษาแก่พระสาวกด้วยตัวพระองค์เอง และมอบหน้าที่ให้พระอุปัชฌาย์และอาจารย์เป็นผู้ช่วยในการปกครองคณะสงฆ์

การบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยเป็นไปตามหลักพระธรรมวินัยและระบบระเบียบการปกครองส่วนภูมิภาคแบ่งการบริหารและปกครองออกเป็นระดับภาค ระดับจังหวัด ระดับอำเภอ ระดับตำบล และระดับวัดในแต่ละระดับมีพระสังฆาธิการที่ได้รับแต่งตั้งเป็นเจ้าคณะปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ไปตามระดับชั้น

ผลสัมฤทธิ์การบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยประกอบด้วย

- ๑) ด้านการปกครองโดยภาพรวมการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัย จัดอยู่ในเกณฑ์ที่ว่าดี
- ๒) ด้านการศาสนศึกษา โดยภาพรวมแล้ว ได้รับการส่งเสริมจากคณะสงฆ์ด้วยดี แต่ยังขาดการจัดการให้เป็นรูปธรรม

^๑พุทธศาสนคณาจารย์ บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์โดยภาพรวมกิจการคณะสงฆ์ทำได้ดี แต่ยังขาดงบประมาณสนับสนุนอย่างเพียงพอ

๔) ด้านการเผยแผ่โดยภาพรวมทำได้ดีมาก แต่ก็ยังเป็นในวงที่จำกัด ไม่ได้ทำอย่างแพร่หลาย ที่ทำได้ดีมากที่สุดคือการมีวิทยุท้องถิ่นประจำอำเภอในการเผยแผ่ธรรมโดยมีเจ้าคณะอำเภอท่านเป็นผู้จัดการบริหาร

๕) ด้านสาธารณูปการการโดยภาพรวมแล้วทำได้ดี เพราะพระภิกษุ สามเณร ต้องการใช้ในส่วนนี้ เช่นไฟฟ้า และน้ำประปา ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นต่อทุกคน

๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์โดยภาพรวม ทำได้ดี เพราะงบประมาณไม่เพียงพอและมีไม่มาก

คำสำคัญ: การบริหารกิจการคณะสงฆ์

Abstract

The initial Sangha affairs administration was directly affiliated to the Buddha. The Buddha himself administrated, governed, and educated his followers. But only in some cases, he permitted the spiritual teachers to do so. Because the main work of that period was focused on propagation of the Buddha's teachings. The Buddhist monks at that time were the homeless ones, traveled to different places to proclaim the Buddhist dhamma to the people. They did not stay in any permanent places. They lived their lives by alms collecting. Therefore, the Buddha's teachings were rapidly spread to different places.

The Sangha affairs administration in Prakhonchai district is run respectively according to the regional Sangha administration of the abbot, the Eccl. Sub-district head, the Eccl. District Officer. Provincial Governor of Buriram province, and the Eccl. Regional Governor. Anyhow, an Ecclesiastical administrative officer has the power and duty in administration covering the levels of District, Sub-district, and abbot. His main duty consists of six missions i.e. ๑) governance such as the project of funeral welfare for the Ecclesiastical administrative officers, etc. ๒) education such as Pali and Dhamma studies both in Dhamma and Pali and General education, etc. ๓) educational welfare such as setting up the educational fund, etc. ๔) propagation of the Buddhist teachings such as training the Buddhist preachers in districts, etc. ๕) public service such as construction of the street within temple, etc. ๖) public welfare such as making a pool, construction of public library in district, etc.

The result of data analysis was as follows:

๑. In the aspect of governance, the Sangha affairs administration in Prakhonchai district was in good performance, but it lacked some level of cooperation, Particularly the Dhammayuttikaya due to the problems of non-acceptance, too much independence, and a less number of temple.

๒. In the aspect of religious studies, the Sangha affairs administration in Prakhonchai district had got help from the Thai Sangha Order, but it in lacked of good Management.

๓. In the aspect of educational welfare, the Sangha affairs administration in Prakhonchai district was in good performance both in terms of subsidy and knowledge Particularly in the border area of Cambodia.

๔. In the aspect of propagation of the Buddhist teachings, the Sangha affairs Administration in Prakhonchai district was in excellent performance particularly the Dhamma lecture lecture on radio broadcasting which directed by the Ecclesiastical District Officer.

๕. In the aspect of public service, the Sangha affairs administration in Prakhonchai district was in a good performance particularly the electricity and water Supply.

๖. In the aspect of public welfare, the Sangha affairs administration in Prakhonchai district was in good performance.

Keywords: Sangha affairs administration

๑. บทนำ

คณะสงฆ์ได้ถือกำเนิดมาแล้วตั้งแต่ที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้สัมมาสัมโพธิญาณได้ ๒๕๕๗ ปีก่อนและพระพุทธองค์ได้แสดงพระธรรมแก่พุทธสาวกทั้งหลาย พระพุทธองค์ได้ประทานโอวาทแก่ภิกษุสงฆ์ว่าเมื่อเราปรินิพพานไปแล้ว บางทีพวกเขาจะมีความคิดว่า พระศาสนาของพวกเขาไม่มี ข้อนี้นักบวชได้พิจารณาเห็น ธรรมก็ดี วินัยก็ดี อันเราแสดง

แล้ว ได้บัญญัติแล้วแก่พวกเขา ธรรมและวินัย จักเป็นศาสนาแห่งเรา โดยกาลล่วงไปแต่เรา^๒

พระพุทธองค์ได้วางหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ โดยประทานโอวาทไว้ให้เป็นหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์โดยยึดหลักพระธรรมวินัยไว้เป็นหลักในการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ให้ได้รับการปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม ตามหลักธรรม

^๒ ติ.ม.(ไทย)๑๐/๒๑๖/๑๖๔

ทางพระพุทธศาสนา ทำให้พระสงฆ์ซึ่งเป็นผู้ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่หลักธรรมและเป็นผู้มีบทบาทสำคัญ คือ การสั่งสอนธรรมแก่ประชาชน เป็นสถาบันที่เกื้อกูลซึ่งกันและกัน การที่พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มหรือการสนับสนุนด้วยวิธีการใดก็ตาม ในขอบเขตของพระสงฆ์ย่อมทำให้สังคมมีความสุข ประชาชนในสังคมได้รับพัฒนาจิตใจ อันเป็นเป้าหมายสำคัญของพระพุทธศาสนาที่มีต่อชุมชนและสังคมส่วนร่วม

พระสังฆาธิการมีหน้าที่ในการปกครองและบริหารด้วยเหตุนี้ จึงต้องมองไปที่องค์การบริหารกิจการคณะสงฆ์เป็นหลักซึ่งต้องมองไปที่คณะสงฆ์ส่วนภูมิภาค ในงานวิจัยนี้ คือ การบริหารกิจการคณะสงฆ์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ นั้นมีกิจการหรืองานที่คณะสงฆ์หรือพระสังฆาธิการได้ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่มีความสำเร็จเรียบร้อยถูกต้องตามหลักพระธรรมวินัย ฎีก หมายและระเบียบ คำสั่ง มติประกาศของมหาเถรสมาคม และตามพระบัญชาของสมเด็จพระสังฆราชหรือไม่ ซึ่งขอบข่ายงานพระสงฆ์ของอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ มีภารกิจที่จะต้องบริหารจัดการให้ได้ แต่เมื่อมาศึกษาพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และกฎหมายหรือระเบียบอื่นๆ ที่จะส่งเสริมให้พระสังฆาธิการทำงานให้สะดวกยิ่งขึ้นมีน้อยมาก เพราะมีปัญหาจากโครงสร้างการบริหารไม่ได้มาจากสิ่งอื่นและโครงสร้างการบริหารไม่มีการแก้ไขให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทำให้การบริหารไม่สอดคล้องกับสถานะของสังคมปัจจุบัน

ปัญหาของการบริหารคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยในปัจจุบันที่พบเห็นอยู่เสมอ คือ ขาวของพระสงฆ์ที่ประพฤติผิดต่อพระวินัยมีจำนวนมากขึ้นอย่างมาก สืบเนื่องจากสภาพทางสังคมและบ้านเมือง เศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงไป ในบางครั้งก็จะได้ยินข่าวเกี่ยวกับพระสงฆ์ที่เป็นไปในทิศทางลบหรือให้โทษต่อการบริหารคณะสงฆ์พบว่า พระสงฆ์ที่ประพฤติไม่เหมาะสมเป็นจำนวนมากในทุกปี ทั้งนี้ จากข้อมูลของสำนักงานอำเภอประโคนชัย ที่ได้สืบค้นสอบถาม พบว่า การบริการของคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยยังต้องมีการแก้ไขอีกมาก ผู้วิจัย จึงสนใจที่จะศึกษาพัฒนาการการจัดตั้งและการบริหารงานคณะสงฆ์สมัยโบราณ การบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ และผลการบริหารงานคณะสงฆ์อำเภอ ประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ เพื่อจะได้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานในอำเภออื่นๆ อีกทั้งเป็นแบบอย่างที่ดีในการบริหารงานอย่างเป็นระบบ มีความสามัคคีในการบริหาร

๒ วัตถุประสงค์ในการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาความเป็นมาและพัฒนาการ

บริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนา

๒.๒ เพื่อศึกษาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๒.๓ เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

๓ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ศึกษาข้อมูลจาก คัมภีร์ พระไตรปิฎก อรรถกถา เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อทราบความหมายและความสำคัญในการบริหารกิจการปกครองคณะสงฆ์ โดยแบ่งขอบเขตไว้ ๓ ด้าน ดังต่อไปนี้

ขอบเขตด้านเนื้อหา แบ่งออกเป็น ๒ ชั้น ดังนี้

- ๑) ข้อมูลชั้นปฐมภูมิ จากคัมภีร์ พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยา พ.ศ. ๒๕๓๙ อรรถกถาฎีกา
- ๒) ข้อมูลชั้นทุติยภูมิ ได้แก่ หนังสือเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งตอบโจทย์ให้ตรงประเด็นตามวัตถุประสงค์ เพื่อให้งานวิจัยสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอบเขตด้านพื้นที่

ศึกษาเฉพาะเขตพื้นที่ คณะสงฆ์ อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร คือเฉพาะคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยกลุ่มเป้าหมายโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) ที่จะสัมภาษณ์ ดังนี้

๑. เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย จำนวน ๑ รูป
๒. รองเจ้าคณะอำเภอ จำนวน ๒ รูป
๓. เจ้าคณะตำบล จำนวน ๑๑ รูป

๔. พระสังฆาธิการจำนวน ๑๑ รูป

๕. นายก อบต. จำนวน ๑๑ คน

๖. พระภิกษุ/สามเณร จำนวน ๑๐ รูป

๗. ประชาชนทั่วไป จำนวน ๑๐ คน

รวมประชากรทั้งหมด ๕๖ รูป/คน

๔. วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Documentary Research) ซึ่งใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลและศึกษาข้อมูล จากคัมภีร์ ตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยมีวิธีการวิจัยดังนี้

๔.๑ ชั้นรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิโดยการรวบรวมข้อมูลจากพระไตรปิฎกที่เป็นคัมภีร์สูงสุดทางพระพุทธศาสนา

๔.๒ รวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นทุติยภูมิ โดยรวบรวมข้อมูลที่เป็นอรรถกถา หนังสือและเอกสารงานวิจัย ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ เชิงลึกกลุ่มพระสงฆ์และพุทธศาสนิกชนในเขตอำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

๔.๓ ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลและเรียบเรียงข้อมูล โดยมุ่งตรงตอบประเด็นให้ตรงตามวัตถุประสงค์ และนำเสนอผลการวิจัย ต่อไป

๕. ผลการวิจัย

ความเป็นมาและพัฒนาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนาความเป็นมาและพัฒนาการบริหารงานกิจการคณะสงฆ์ในพระพุทธศาสนามีการนับถือศาสนาพราหมณ์แบ่งชนชั้นชัดเจนจากระบบ๔วรรณะคือกษัตริย์และพราหมณ์ได้รับยก

ย่องว่าเป็นผู้บริหารและการปกครองส่วนอีก๒กลุ่ม เป็นชนชั้นกรรมาชีพใช้แรงงานไม่เป็นที่ยอมรับ สังคมไม่ให้ความเสมอภาคสังคมสงฆ์เป็นสังคมมุ่ง แก้ปัญหาระหว่างชนชั้นในการปกครองคณะสงฆ์ สมัยพุทธกาลช่วงระยะ๔๕ปีที่ทรงบำเพ็ญพุทธกิจ อยู่นั้นมีวิวัฒนาการตามลำดับขององค์กรสงฆ์เริ่ม จากตรัสรู้ส่งสาวกประกาศศาสนามีกุลบุตรผู้ เลื่อมใสพระองค์ทรงบวชในเองเอหิภิกขุอุปสัมปทา สั่งสอนสาวกออกประกาศพระศาสนาอย่างที่ต่างๆมีผู้ ศรัทธาขอบวชจำนวนมากอนุญาตให้สาวกผู้มี คุณสมบัติเหมาะสมเป็นพระอุปัชฌาย์บรรพชาแก่ กุลบุตรผู้เลื่อมใสการปกครองระยะแรกขึ้นต่อ พระองค์เองต่อมางานพระศาสนาเป็นไปอย่าง กว้างขวางอนุญาตให้บวชด้วยญัตติจตุตถ กรรมวาจาบัญญัติพระธรรมวินัยเป็นหลักในการ บริหารปกครองการศึกษาการเผยแผ่สาธารณูปการ ส่วนการป้องกันและแก้ไขปัญหาในการบริหาร องค์กรสงฆ์ในครั้งพุทธกาลทำได้๔แนวทางคือ ระวังปัญหาเกี่ยวกับวิวาทิการอนุวาทิการณ อปัตตติการณกิจจาธิกรณการบริหารหลังสมัย พุทธกาลแบ่งได้๓ช่วงปฐมสังคายนาครั้งที่๑หลัง ปรีนิพพาน๓เดือนเมืองราชคฤห์ทุติยคายนาปรารภ วัตถุประสงค์๑๐ประการภิกษุชาววัชชีบุตรหลังปรีนิพพาน ๑๐๐ปีเมืองเวสาลีตติยสังคายนาหลังปรีนิพพาน ๓๐๐ปีพระเจ้าอโศกทรงอุปถัมภ์ในการสังคายนา ครั้งที่๓พระพุทธศาสนาได้แผ่ขยายไปสู่ানা อารยประเทศในนั้นมีดินแดนสุวรรณภูมิเชื่อกันว่า จังหวัดนครปฐม

การบริหารงานกิจการคณะสงฆ์

อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

บริหารงานคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยเป็นไปตาม ระบบระเบียบการปกครองส่วนภูมิภาคซึ่งพระ สังฆาธิการที่ดูแลสายงานการบริหารคือเจ้าคณะ ภาควัด๑เจ้าคณะจังหวัดบุรีรัมย์เจ้าคณะอำเภอเจ้า คณะตำบลเจ้าอาวาสทั้งนี้พระสังฆาธิการที่มี อำนาจหน้าที่ในการปกครองตั้งแต่ระดับอำเภอลง ไปจนถึงระดับตำบลระดับเจ้าอาวาสคือเป็น ภาระหน้าที่ของพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติตาม พันธกิจทั้ง๖คือ๑)การปกครองเช่นโครงการ ฌาปนกิจสงเคราะห์พระสังฆาธิการ๒) การศึกษา เช่นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรมบาลีและ แผนกสามัญศึกษา๓) การศึกษาสงเคราะห์เช่นการ จัดการตั้งกองทุน๔) การเผยแผ่เช่นอบรมพระ นักเทศน์ประจำอำเภอ๕) สาธารณูปการเช่นสร้าง ถนนภายในวัด๖) สาธารณสงเคราะห์เช่นขุดบ่อน้ำ สร้างห้องสมุดประชาชนประจำอำเภอ เป็นต้น

ผลสัมฤทธิ์การบริหารงานกิจการ

คณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

๑) ด้านการปกครองมีโครงการที่เด่นๆอยู่๔ โครงการฌาปนกิจพระสังฆาธิการการจัดตั้งสภา สงฆ์อบรมพระนวกะภูมิอบรมประชาชนประจำ ตำบล ๒) ด้านการศึกษาพบว่าแต่เดิมได้รับยกย่อง ว่าเป็นสำนักเรียนดีเด่นด้านพระปริยัติธรรมแผนก ธรรม-บาลีแต่ในปัจจุบันพบว่าบุตรหลานที่เข้ามา บวชหันไปเรียนแผนกสามัญศึกษามากกว่า เนื่องจากภาวะเศรษฐกิจและหน้าที่การงานเมื่อลา

สึกขาออกไปแล้วจึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงมาก ทำให้มีผู้เรียนน้อยลง๓) ด้านการศึกษาสงเคราะห์แก่พระภิกษุสามเณรและเยาวชนในอำเภอประโคนชัยพบว่าคณะสงฆ์ได้ช่วยเหลือ โดยการแจกทุนการศึกษาการจัดตั้งโรงเรียนการกุศลเพื่อแบ่งเบาภาระผู้ปกครองที่ไม่สามารถนำบุตรหลานเข้าไปศึกษาต่อในตัวเมืองได้ ๔) ด้านการเผยแผ่พบว่าคณะสงฆ์ในอำเภอประโคนชัยนั้นมีประชาชนได้ให้ความเลื่อมใสศรัทธาต่อพระสงฆ์เพราะได้ประชาสัมพันธ์การเผยแผ่ในรูปแบบต่างๆทั้งยังมีวัดวาอารามอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวอำเภอประโคนชัยนอกจากนี้ยังมีสำนักปฏิบัติธรรมอีกหลายแห่งเช่นวัดประชาสมถิกวัดป่าไผ่บุลย์๕) ด้านสาธารณูปการพบว่าคณะสงฆ์อำเภออำเภอประโคนชัยได้ร่วมกันก่อสร้างถาวรวัตถุในแต่ละแห่งโดยเจ้าคณะอำเภอเจ้าคณะตำบลเจ้าอาวาสเป็นผู้ดูแลนวัตกรรมในการก่อสร้างเพื่อเป็นการจัดเสนาสนะให้เหมาะสมมีความเป็นระเบียบเรียบร้อยสวยงาม ๖) ด้านสาธารณสงเคราะห์พบว่าอำเภอประโคนชัยได้ช่วยเหลือทุนทรัพย์แก่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยทุกปี และสำหรับคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยได้ให้การช่วยเหลือแก่พระภิกษุสามเณรที่เข้ามาเรียนในตัวเมืองบุรีรัมย์

๕. สรุปและข้อเสนอแนะ

ความคิดเห็นต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์ต้องมีการพัฒนาการไปเรื่อยๆพระสงฆ์ส่วนมากในการทำงานของคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัด

บุรีรัมย์ได้โดยสอดคล้องกับงานวิจัยของพระสุพจน์ สมจิตโตได้ทำการศึกษาเรื่องการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอสุรินทร์จังหวัดสุรินทร์ผลวิจัยพบว่าทั้ง๖ด้าน๑) การปกครองคณะสงฆ์๒) การศาสนศึกษา๓) การศึกษาสงเคราะห์๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา๕) การสาธารณูปการและ๖) การสาธารณสงเคราะห์โดยภาพรวมในการวิเคราะห์มูลอยู่ในเกณฑ์ปานกลางและในส่วนของฆราวาสที่มีความพึงพอใจในประสิทธิผลของการบริหารกิจการคณะสงฆ์อยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูปลัดทรงศักดิ์กนฺตวิโรได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชนต่อการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานครผลการวิจัยพบว่าทั้ง๖ด้าน๑) การปกครองคณะสงฆ์๒) การศาสนศึกษา๓) การศึกษาสงเคราะห์๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา .๕) การสาธารณูปการและ๖) การสาธารณสงเคราะห์เมื่อเปรียบเทียบในการบริหารวัดปากน้ำภาษีเจริญ กรุงเทพมหานครพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ทำให้พุทธศาสนิกชนมีความคิดเห็นแตกต่างกันได้แก่สถานภาพอายุจำนวนปีที่บวชวุฒิการศึกษาสามัญและวุฒิการศึกษาบาลีโดยนัยร่วมแล้วการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์ไม่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากการบำเพ็ญกุศลส่วนใหญ่นิยมวัดใกล้บ้านจึงไม่ส่งผลต่อการบริหารกิจการคณะสงฆ์อำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษาเชิงวิเคราะห์บริหารงาน
คณะสงฆ์การมีส่วนร่วมในการบริหารกิจการคณะ
สงฆ์ในเขตอำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

๒) ควรการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบ
การบริหารงานการศึกษาคณะสงฆ์ในเขตอำเภอ
ใกล้เคียง

๓) ควรการศึกษาปัจจัยในการบริหาร
กิจการงานคณะสงฆ์ในเขตอำเภอประโคนชัย
จังหวัดบุรีรัมย์

๔) ควรศึกษาประสิทธิผลในการพัฒนา
รูปแบบการบริหารกิจการคณะสงฆ์ในเขตอำเภอ
ประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

๕) ควรศึกษาวิเคราะห์นโยบายการ
บริหารงานคณะสงฆ์ในพันธกิจทั้ง๖ด้านการ
บริหารงานคณะสงฆ์ในระดับเจ้าอาวาสและเจ้า
คณะตำบลในเขตอำเภอประโคนชัยจังหวัดบุรีรัมย์

บรรณานุกรม

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยเรื่องการคณะสงฆ์และการ ศาสนา .**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๐.

กองแผนงาน กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ**

ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

ข้าเลื่องวุฒิจันทร์. **การพัฒนากิจการคณะสงฆ์และการพระศาสนาเพื่อความมั่นคงแห่งชาติ.**

กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๖.

พระเมธีธรรมภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย.** พิมพ์ครั้งที่ ๙. กรุงเทพมหานคร :

มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๓๙.

สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์, เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๔ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์, เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๖ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์, เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูสิริคุณารักษ์, เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูสุนทรชัยวัฒน์, รอง เจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูสิทธิญาณโสภณ, รองเจ้าคณะอำเภอประโคนชัย องค์ที่ ๒, ๑๔ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวรสาร, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑๐ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวรสาร, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๒๒ มกราคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวรสาร, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ พระครูปัญญาวรสาร, เลขานุการเจ้าคณะอำเภอประโคนชัย, ๑๕ มีนาคม ๒๕๕๗

สัมภาษณ์ นายสมบุรณ์ สิทธิสังข์, นายกองค์การบริหารส่วนตำบลโคกตูม, อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์,

๑ เมษายน ๒๕๕๗

